

Проф. др Милош Ковачевић
Филолошко-уметнички факултет Крагујевац
kmilos@yubc.net

УДК 050.486:001]:81+82

Категоризација научних часописа:

Активност Матичног научног одбора за језик и књижевност (за хуманистичке науке)

Сажетак

У раду се наводе и анализирају критеријуми класификације научних часописа из хуманистичких наука, као и критеријуми класификације и квантификације индивидуалних научноистраживачких резултата, с посебним освртом на рад Матичног научног одбора за језик и књижевност при Министарству за науку и технолошки развој Републике Србије, а који непосредно учествује у предлагању датих критеријума.

Кључне речи:

категоризација, научни часописи, научни прилози, матични научни одбори, хуманистичке науке

Једна од основних активности осамнаест матичних научних одбора, колико их има при Министарству за науку и технолошки развој Републике Србије, јесте вредновање научноистраживачких резултата истраживача (научних радника) на територији Републике Србије. Као основ тог вредновања служи „Правилник о поступку и начину вредновања и квантитативном исказивању научноистраживачких резултата истраживача”, који је према одредбама Закона о научноистраживачкој делатности (*Службени гласник РС* бр. 110/05 и 50/06), усвојио Национални савет за научни и технолошки развој 21. марта 2008. године, а који је објављен у *Службеном гласнику РС* 38/2008. Сва научна и стручна продукција истраживача у Србији процењује се према критеријумима датог „Правилника”, и то по правилу у оквиру матичних одбора, због тога што су они задужени за вредновање резултата на научноистраживачким пројектима, у оквиру којих се остварује највећи део научноистраживачких резултата.

Матични научни одбор за језик и књижевност покрива подручје хуманистичких наука, а заправо подручје филологије (језика и књижевности), библиотекарства и теорије уметности. У оквиру тог подручја, Матични одбор за језик и књижевност не само да категоризује резултате истраживача на пројектима и пројеката у целини, него предлага и категоризацију научних и стручних часописа који том научном пољу припадају. А то двоје стоји у нераскидивој вези. Јер, да би се неки научни резултат могао вредновати, он мора бити публикован, што истовремено подразумева нужност вредновања и публикације у којој је дати резултат обелодањен.

Предлог вредновања и категоризације часописа који покривају подручја хуманистичких наука Матични одбор за језик и књижевност врши на основу одредаба наведеног „Правилника о поступку и начину вредновања и квантитативном исказивању научноистраживачких резултата истраживача”, у оквиру чијег Прилога 2. су дати *кри-*

ријуми за одређење категорије научних публикација. Овде у целости преносимо део тог прилога који се односи на категоризацију часописа:

„Научним часописом сматра се периодично гласило посвећено научноистраживачкој проблематици, које издаје реномирани издавач, научно друштво, научне установе у свету и земљи у којем се објављују радови снабдевени научном апаратуром и рецензирани од стране компетентних стручњака са научним звањима.

Категорије научних радова у часопису су:

1. оригинални научни рад;
2. монографска студија;
3. прегледни чланак;
4. научна критика, полемика и осврти.

Вредност научног рада одређује се на основу категорије часописа у којем је рад објављен.

Пуни ефективни број поена за рад прихвата се ако нема више од три коаутора (теоријски радови), односно пет коаутора (нумеричке симулације), односно седам коаутора (експериментални радови). Уколико има више аутора од наведеног броја за дату врсту радова, број поена се одређује према правилима важећим за дату научну област која утврђује надлежни МНО [Матични научни одбор] а верификује МН [Министарство науке]. У специфичним случајевима (мултидисциплинарни карактер рада и сл., а уз детаљно образложење коауторског доприноса и неопходности таквог обрачуна), број поена се може вредновати према правилима важећим за поједине научне области која утврђује надлежни МНО, прихвата МН а верификује НС [Национални савет].

Међународни часописи се рангирају (коэффициент *М*) према *ISI* публикацијама *Journal Citation reports SCI, SSCI* (у даљем тексту: *ISI* листама) У поступку вредновања часописа се могу примењивати и друге *ISI* листе које прихвата МН за сваку област а верификује НС. У техничким наукама МНО може предложити по један часопис

ван *ISI* листе у категорију M_{24} за сваку научну дисциплину за коју је надлежан. У друштвеним и хуманистичким наукама МНО може предложити два часописа ван *ISI* листе у категорију M_{24} за сваку научну дисциплину која је у његовој надлежности. Предлоге МНО прихвата МН, а коначну листу часописа верификује НС. У појединим друштвено-хуманистичким наукама и појединим специфичним дисциплинама чији часописи нису значајније заступљени на *ISI* листама, МНО могу предложити у категорију M_{24} додатан број часописа, што прихвата МН а верификује НС.

Промене у једном прихваћеним листама часописа предлаже МНО, прихвата МН а верификује НС.

Наведена категоризација часописа који су ван *ISI* листа а овим чланом су добили статус M_{24} важи привремено, до нове одлуке МН, коју верификује НС.

Утицајност домаћих часописа утврђује се на основу библиометријске анализе и прелиминарне категоризације коју спроводи МН на основу цитата остварених у међународним цитатним индексима и националном цитатном индексу

Врхунски међународни часопис (M_{21})

Врхунски међународни часопис јесте научни часопис који је у својој дисциплини сврстан међу првих 30% часописа у публикацијама *ISI* листа.

Истакнути међународни часопис (M_{22})

Истакнути међународни часопис јесте научни часопис који је у својој дисциплини области сврстан између првих 30% и 50% часописа публикацијама *ISI* листа.

Међународни часопис (M_{23})

Међународни часопис јесте научни часопис који се налази на *ISI* листама, али на њима није сврстан међу првих 50% часописа.

Часопис међународног значаја верификован посебним одлукама (M_{24})

Због специфичности неких области домаће науке, у ову категорију се сврставају научни часописи по следећим основима:

1) то може бити инострани часопис који је присутан на некој индексној листи с пописа МН, што предлаже МНО а прихвата МН;

2) у ову категорију се уводе истакнути научни часописи (из категорије M_{51}) из појединих научних дисциплина, које предлаже надлежни МНО а прихвата их МН;

3) у ову категорију могу бити уврштени домаћи часописи (из категорије M_{51}) на основу резултата библиометријске анализе и прелиминарне категоризације коју спроводи МН. Такву одлуку доноси надлежни МНО а потврђује је МН (минимални услов је редовност излагања).

У ову категорију се такође могу уврстити и новопокренути часописи реномираних издавача (до пет година излагања), за које надлежни МНО процени да су међународне вредности и од посебног значаја за развој домаће науке у одређеној области. Ако се у три године после уврштења у категорију M_{24} ти часописи не нађу на листама прихваћеним од стране МН, своју категорију остварују на основу Правилника.

Часописи категорије M_{24} се утврђују почетком конкурса за пројекте основних истраживања у датој области. Једном годишње МНО може у списак ових часописа уносити корекције, које прихвата МН.

Водећи часопис националног значаја (M_{51})

Водећи часопис националног значаја јесте научни часопис домаћег издавача који је најутицајнији у својој научној дисциплини, и који, на основу збира цитата у *ISI* цитатним индексима и националном цитатном индексу, оствари највиши импакт фактор, израчунат за период од пет година, а не испуњава услове за уврштење у категорију M_{20} .

У ову категорију часопис може бити уврштен на предлог надлежног МНО, који прихвата МН. Основ за уврштење могу бити задовољавајући резултати библиометријске анализе и прелиминарне категоризације коју спроводи МН. Минимални услов је редовност излагања.

У ову категорију надлежни МНО може уврстити и часопис иностраног издавача (уколико овај није већ присутан на *ISI* листама), узевши у обзир статус који тај часопис има у земљи где се издаје.

Часопис националног значаја (M_{52})

Часопис националног значаја јесте научни часопис домаћег издавача који по утицајности у својој дисциплини спада међу првих 50% домаћих часописа и истовремено задовољава захтеве библиометријске анализе и прелиминарне категоризације коју спроводи МН.

Часописе националног значаја предлаже надлежни МНО на основу резултата библиометријске анализе и прелиминарне категоризације домаћих часописа. У ову категорију надлежни МНО може уврстити и часопис иностраног издавача, узевши у обзир статус који тај часопис има у земљи где се издаје. Минимални услов је редовност излагања.

Изузетно, у ову категорију може се уврстити часопис који не задовољава горње услове, ако је новопокренут (до пет година излагања), а процени се да доприноси развоју одређене научне области у земљи.

Научни часопис (M_{53})

У ову категорију сврставају се они часописи који осим општих предуслова да се сматрају научним задовољавају библиометријске захтеве за индексирање у националном цитатном индексу, а по утицајности у својој дисциплини не спадају у међународне нити у првих 50% домаћих часописа. У ову категорију може се уврстити и часопис иностраног издавача индексан у некој међународној библиографској бази, директоријуму или каталогу. Минимални услов је редовност излагања.

Како се из наведених одредаба види, у надлежност Матичног научног одбора за језик и књижевност спада предлог разврставања часописа који припадају његовом научном подручју у категорије M_{24} (часопис међународног значаја верификован посебним одлукама), M_{51} (водећи часопис националног значаја), M_{52} (часопис националног значаја) и M_{53} (научни часопис). Сваки часопис који је уврштен на листе мора бити већим својим делом научни. Часописе који осим прилога који припадају категорији научних радова доносе и прилоге који се под научне (и/или стручне) радове не могу

сврстати, Матични одбор уврштава у категорију М53. Разврставање часописа у остале (више) категорије врши се на основу наведених критеријума, а на основу примене свих параметара у одређењу вредности неког часописа, при чему су најзначајнији квалитет радова у том часопису (остварен у дужем временском периоду), састав редакције, научна категорија наведених рецензена, „опрема“ радова (апстракт, кључне речи, резиме), статус издавача, и значај часописа за развој дате науке. При категоризацији часописа, МНО се руководи и критеријумима из „Акта о уређивању научних часописа“ који је донео министар за науку и технолошки развој Републике Србије.

Став Матичног одбора за језик и књижевност био је да у категорију М24 буду уврштени домаћи часописи који се баве националним дисциплинама, али укључују и општетеоријска питања наука којима те дисциплине припадају, јер за такве научне прилоге на ISI листи и нема ниједног часописа. Не улазећи овде у детаљније образложење сваке категорије часописа који су у надлежности Матичног одбора за језик и књижевност, навешћемо од МНО предложено, а од МН и НС усвојену листу 77 научних часописа из области језика, књижевности, библиотекарства и теорије уметности за 2009. годину:

М24

1. Јужнословенски филолог
2. Књижевна историја
3. Српски језик – студије српске и словенске
4. Зборник Матице српске за филологију и лингвистику
5. Зборник Матице српске за књижевност и језик

М51

6. Анали Филолошког факултета
7. Археографски прилози
8. Филолошки преглед
9. Глас САНУ, Одељење језика и књижевности
10. Годишњак Филозофског факултета, Нови Сад
11. Nyugyologiai Kozlemenyek, Filozofski fakultet, Novi Sad
12. Littera, Kragujevac
13. Наш језик
14. Наслеђе, ФИЛУМ, Крагујевац
15. Ономастолошки прилози
16. Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор
17. Српски дијалектолошки зборник
18. Стил, Бања Лука/Београд
19. Свеске Задужбине Иве Андрића
20. Титрон, публикација за јозоришну историју и театрологију, Београд
21. Зборник Филолошког факултета, Косовска Митровица
22. Зборник Филозофског факултета у Нишу
23. Зборник Матице српске за сценске уметности и музику
24. Зборник Матице српске за славистику
25. Радови Филозофског факултета у Бањалуци
26. Радови Филозофског факултета у Источном Сарајеву

М52

27. Fata Universitatis. Series: Linguistics and Literature
28. Glasnik Odjeljenja umjetnosti CANU, Podgorica
29. Јошњак катедре за српску књижевност са јужнословенским књижевностима
30. Књижевност и језик
31. Letynk, Novi Sad
32. Philologia, Filološki fakultet, Beograd
33. Прилози проучавању језика, Нови Сад
34. Pro Femina, Beograd
35. Rječ, Institut za jezik, Nikšić
36. Школски час српског језика и књижевности
37. Славистика
38. Tanymanyok, Novi Sad
39. Зборник за српски језик, књижевност и уметност, Бања Лука

М53

40. Браничево, Пожаревац
41. Браћство, Београд
42. Даница, Београд
43. Градац, Чачак
44. Градина, Ниш
45. Hid, Нови Сад
46. Исидоријана, Београд
47. Књижевност, Београд
48. Конструктивна језичка истраживања, Нови Сад
49. Корац, Крагујевац
50. Крајина, Бања Лука
51. Лексиколошка проучавања, Филозофски факултет, Ниш
52. Летопис Матице српске
53. Лингвистичке активности (електронски) Београд
54. Lumina, Novi Sad
55. Међај, Ужице
56. Наше стварање, Лесковац
57. Нова зора, Билећа
58. Нови животи, Нови Сад
59. Панчевачко читалиште
60. Поља, Нови Сад
61. Повеља, Краљево
62. Преводац, Београд
63. Примењена лингвистика
64. Prosvjeta, Zagreb
65. Putevi, Banja Luka
66. Руковет, Суботица
67. Савременик плус, Београд
68. Сцена, Нови Сад
69. Srpska vila, Bijeljina
70. Studia Ruthenica, Novi Sad
71. Stvaranje, Podgorica
72. Свеске, Панчево
73. Svetlost, Novi Sad
74. Txt, studentski časopis za književnost i teoriju književnosti, Filol. fak, Beograd
75. Улазница, Зрењанин
76. Универзитетска мисао, Нови Пазар
77. Узданица, Јагодина

Назив групе резултата	Ознака групе резултата	Врста резултата	М	Вредност резултата		
				(1)	(2)	(3)
Радови објављени у научним часописима међународног значаја	М20	Рад у врхунском међународном часопису	М21	8	8	8
		Рад у истакнутом међународном часопису	М22	5	5	5
		Рад у међународном часопису	М23	3	3	4
		Рад у часопису међународног значаја верификованог посебном одлуком	М24	3	3	4
		Научна критика и полемика у истакнутом међународном часопису	М25	1,5	1,5	1,5
		Научна критика и полемика у међународном часопису	М26	1	1	1
		Уређивање истакнутог међународног научног часописа на год. нивоу (гост уредник)	М27	3	3	3
		Уређивање међународног научног часописа	М28	2	2	2
Зборници међународних научних скупова	М30	Предавање по позиву са међународног скупа штампано у целини (неопходно позивно писмо)	М31	3	3	3
		Предавање по позиву са међународног скупа штампано у изводу	М32	1,5	1,5	1,5
		Саопштење са међународног скупа штампано у целини	М33	1	1	1
		Саопштење са међународног скупа штампано у изводу	М34	0,5	0,5	0,5
		Ауторизована дискусија са међународног скупа	М35	0,3	0,3	0,3
		Уређивање зборника саопштења међународног научног скупа	М36	1	1	1
Часописи националног значаја	М50	Рад у водећем часопису националног значаја	М51	2	2	3
		Рад у часопису националног значаја	М52	1,5	1,5	2
		Рад у научном часопису	М53	1	1	1
		Уређивање водећег научног часописа националног значаја (на годишњем нивоу)	М55	2	2	2
		Уређивање научног часописа националног значаја (на годишњем нивоу)	М56	1	1	1
Зборници скупова националног значаја	М60	Предавање по позиву са скупа националног значаја штампано у целини	М61	1,5	1,5	2
		Предавање по позиву са скупа националног значаја штампано у изводу	М62	1	1	1
		Саопштење са скупа националног значаја штампано у целини	М63	0,5	0,5	1
		Саопштење са скупа националног значаја штампано у изводу	М64	0,2	0,2	0,5
		Ауторизована дискусија са националног скупа	М65			0,2
		Уређивање зборника саопштења скупа националног значаја	М66	1	1	1

Напомена – науке су разврстане на следећи начин:

- (1) природно-математичке и медицинске, (2) техничко-технолошке и биотехничке,
(3) друштвене и хуманистичке.

„Ова листа остаје отворена за све новопокренуте или досад неуврштене часописе који се издају у Републици Србији, а објављују научне радове из области језика и књижевности. Да би на њу био уврштен нови наслов, уредништво часописа треба да поднесе захтев Матичном одбору. У начелу, новоуврштени часопис може добити ранг М53, уз могућност да се овај после извесног времена повиси. Ако уредништво некога часописа са ове листе сматра да он на њој није адекватно рангиран, такође може упутити захтев за преиспитивање категорије Матичном одбору. На сваки образложен захтев МНО ће у кратком року дати исто тако образложен одговор. Категорија додељена часопису важи само за текућу годину; сваке године листа се преиспитује и часописи на њој могу променити свој ранг или бити скинути са ње, према процени МНО“.

Листа за уврштење часописа из хуманистичких наука отворена је, дакле, и за нове часописе, и то не само из Републике Србије, него и из Републике Српске и Црне Горе, чији се часописи, како се види, такође налазе на овој листи. Приметно је да се из појединих дисциплина на листи налази веома мало часописа (нпр. из библиотекарства), што не значи да таквих часописа нема у Србији, него пре свега значи да редакције и редакциони одбори тих часописа, из само њима знаних разлога, нису Матичном одбору достављали предлоге за категоризацију тих часописа и њихово уврштење на листу. Или су пак проценивали да не испуњавају услове да се на листи нађу, а нису желели да се прилагоде условима које прописује наведени „Правилник“ Министарства науке Републике Србије. Матични одбор сам никада не покреће уврштење неког новог часописа на листу, будући да је неопходно да свако уредништво часописа који се жели наћи на листи мора уз захтев поднети и примерке најмање три последња броја часописа да би се он могао рецензирати.

Осим што предлаже категоризацију часописа из области хуманистичких наука, Матични научни одбор за језик и књижевност учествује и у предлогу прављења критеријума за категоризацију свих научних прилога, тј.

за одређење врсте и квантификације индивидуалних научноистраживачких резултата. А и та категоризација је саставни део „Правилника о поступку и начину вредновања и квантитативном исказивању научноистраживачких резултата истраживача“, и представља његов Прилог 3. У врсти и квантификацији индивидуалних научноистраживачких резултата, све науке су, како се види из наведене табеле, разврстане у три групе, с тим да се Матични одбор за језик и књижевност залаже за што равноправнији статус прилога из друштвених и хуманистичких наука, које су сврстане у исту групу (3), јер су неретко научници осталих двеју научних група, па и представници МН и НС, сматрали прилоге из друштвених и хуманистичких наука мање вредним. То се може видети из табеларног прегледа врсте и квантификације индивидуалних научноистраживачких резултата у РС, који се односи на часописе и зборнике.

Матични одбор за језик и књижевност, као што се види, има велики значај у одређењу не само критеријума вредновања научноистраживачког рада, него и „борби“ за што бољи статус хуманистичких наука. Тако је, на пример, тек овај састав Матичног одбора за језик и књижевност успео да у категорије научних прилога уврсти и прилоге из библиотекарства и лексикографске прилоге. Овај матични одбор, међутим, неретко не наилази на разумевање надређених институција: Министарства науке и Националног савета, што се може приметити у многим поступцима тих институција, а најексплицитније у Нацрту „Стратегије научног и технолошког развоја Републике Србије у периоду од 2009. до 2014. године“, чија се јавна расправа управо ових дана (крајем септембра 2009. године) завршава, а у којем је према хуманистичким наукама, чак и оним националним, исказан готово „маћехински“ однос. Надајмо се да ће тај статус хуманистичких наука у тексту „Стратегије“ ипак бити (мало) бољи него у „Нацрту стратегије“ после примедби и сугестија које је упutio Матични одбор за језик и књижевност.

Abstract:

The paper presents the role of the Serbian Ministry of Science and Technological Development National scientific board for humanities in categorization of scientific journals and evaluation of researchers. A list of scientific journals categorized in 2009 is added as well as the argumentation for its creation.

Key words:

scientific journals, scientific articles, categorization, National scientific board for humanities, humanities

ЛИТЕРАТУРА:

1. „Правилник о поступку и начину вредновања и квантитативном исказивању научноистраживачких резултата истраживача“. *Службени гласник РС* бр. 110/05 и 50/06; *Службени гласник РС* 38/2008. <http://www.ff.uns.ac.rs/Files/Pravilnik%20o%20postupku%20i%20nacinu%20vrednovanja%20i%20kvant%20iskazivanju%20naucnoistr%20rez.pdf> (преузето 1. 10. 2009).
2. Министарство за науку и технолошки развој Владе Србије. „Акта о уређивању научних часописа“. http://www.nauka.gov.rs/cir/images/stories/vesti/09-07-17/akt_o_uredjivanju_casopisa.pdf (преузето 1. 10. 2009).
3. Министарство за науку и технолошки развој Владе Србије. „Нацрт Стратегије научног и технолошког развоја Републике Србије у периоду од 2009. до 2014. године“. http://www.nauka.gov.rs/cir/images/stories/vesti/09-07-16/strategija_naucnog_i_tehnoloskog_razvoja_srbije_u_periodu_od_2009._do_2014._godine.pdf (преузето 1. 10. 2009).